

אריה יעקב

שלמה שבא העולם אינו אלא צבע

כימים אלה נערכת תערוכת ציור שנדמה לי שלא היתה כמותה: היא מתפרשת, אפשר לומר, בכל הארץ. רטרופקטיבה מקיפה של ציורי אורי רייד מן מוצגת במשכן לאמנות בעין-חרוד, רישור מיו — בגלריה שבקיבוץ כברי, וציורי הדיקנאות — בגלריה ד"ר בתל-אביב. ר כדאי לנסוע ממקום למקום, ללכת מאולם תצוגה לאולם תצוגה, כדאי לראות את יצירות אורי רייד.

צייר רייזמן ליד ציור

עולמו פשוט עד מאוד: יש בו רק נופים ואנשים. אין בו אוטובוסים, אין בתחרושת, אין עשן, אין ארובות, אין מסמרים, אין צמתים, אין מחשבים. ישנם רק נופים ופני אדם, הבאים לעולם בצבעים ויקרים, חמים, יפים, עשויים נפלא.

קיבוץ כברי, שאורי רייזמן חבר בו זה כארבעים שנה — עומד על ראש אחת מגבעות הגליל המערבי המשתפלות אל מישור החוף; לפניו פתוח במבט אחד כל המישור, מראש הנקרה ועד חיפה — זהוב וירוק וקצת אדום. ברקע, הים הגדול — כחול — וממעל שמים גבוהים — כחולים כהירים. כל העולם מסתבר כתמונה אחת. מהסטודיו שלו ראה הר, שדה, רדך וים. את אלו צייר בקפדנות, בסבלנות ובאורך רוח — חזר וצייר, בישל, בנה, לאט לאט, הוסיף צבע, גילגל צבעים, העלים צבעים — עד שבאו התמונות לעולם. וכך בחופו של הגליל המערבי, מפניתו, מבלי שירבה לבוא בקהל אמנים — השקיף אורי רייזמן על הנוף ועל המראה אשר ראו עיניו, והביאם לעולם מחדש ואחרת בכרוי, ככתמי צבע גדולים, משחקים זה עם זה, תזמורת מנגנות על רוכסי ההרים. הוא הולידם ויצרם ועשאם שעשוע לעין וטעם לחיים, ובכך נרמה שהמשיך במסורת הציירים הצרפתים שלאחר האימפרסיוניסטים, שהתיישבו בדרום צרפת, כנופים הדומים אלה שאורי רייזמן רואה — ועשו אותם לבדי צבע של חג.

אחר כך הוכיח אורי רייזמן שפני אדם גם הם אינם אלא נופים — אולי מפני שפנים ונופים הם כמעט היפוכי אותיות — וצייר סדרות של דיוקנאות מרהיבים של בני כפרו, ידידים ועובדי אורח, שהפכו לצבעים; לא נפש, לא פסיכולוגיה, לא הבנה — צבע, צבע, בימים אלו מוצגים בדי הנוף, רישומי החסכניים והעשירים והדיוקנאות בשלש תצוגות, וזהו חג למי עיני-חרוד: וזהו ציור-דך וחג למי שהקדיש עצמו מאז 1943, כשהתיישב בבית-הערכה שבמעמק יזרעאל, יישוב מוכה שמש ומוכה שלוש-ארבעה צבעים, ממנו עבר לכברי ב-1949, ונרגע בצבעיה הרכים, ויצר את העולם מחדש על פי הצבע. עם התערוכה יצא לאור גם אלבום יצירותיו בהוצאת הקיבוץ המאוחד. ככרי והמשכן לאמנות בעין-חרוד. את האלבום היפה, מלווה מונוגרפיה מקיפה של גליה בראור.

בשחור לבן. כולם אמרו שזה לא שווה את הטיור הזה.

מפה ומשם

פרס לרומן מקורי

האגודה להענקת פרסים ספרותיים על שם מרדכי ברנשטיין הכריזה על הפרסים אותם היא מתכוונת לחלק במהלך שנה זו: פרס לרומן עברי מקורי בסך 4,000 ש"ח ופרס לבקורת ספרותית בעיתונות היומית. הפרס הראשון יוענק לסופר (עד גיל 50) "שכתב רומן מובחר ומקורי מחיי ישראל" המכיל לפחות 200 עמודי דפוס בני 30 שורות ככל עמוד, ובכל שורה 60 סימני דפוס. סופר מעל לגיל 50 שכתב "רומן מובחר ומקורי" ממין זה או מי שאינו יודע לחשב סימני דפוס יצטרך להפחש לו "אגודה להענקת פרסים" אחרת.

את הפרס לביקורת ספרותית בעיתונות, זכאי לקבל כל סופר, עיתונאי, מבקר, הכותבים ב"סורת ספרותית" באחד המוספים לספרות בעיתון נות היומית.

מורשת עגנון

לרגל מלאות 100 שנים להולדתו של ש"י עגנון מתכוון החוג לספרות עברית באוניברסיטה העברית בירושלים לערוך ב-12 וב-14 ביוני 1988, כנס ספרים וחוקרים על מורשת עגנון ויצירתו. הכנס יהיה פתוח לקהל הרחב.

השלישייה הפותחת (חוקרים): הפרופסורים דן מירון, עדי צמח וגרשון שקד. השלישייה הפותחת (סופרים): עמוס עוז, משה שמיר, א"ב יהושע. מה בכל זאת חדש?

ארבעים שנות ספרות

כנס מחקר בן שלושה ימים בנושא "ארבעים שנות ספרות עברית בישראל" נערך השבוע על ידי הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת תל-אביב, בשיתוף עם בית-התפוצות. בין הרצים: הפרופסורים שמואל ורסס, עוזי שביט, הלל כר זל, רות קרטיוב-בלום ומנחם פרי. הסופר היחיד שהשתתף בכנס היה המשורר חיים גורי, חתן פרס ישראל לספרות לשנה זו.

השאלה היחידה שהתבקשה היא, אם המדובר בספרות ישראלית — מה לבית-התפוצות כאן? אלא אם כן יש דברים בגו.

"בוודאי. זה חסר לי."
— אני מבינה שחסכת כסף כמשך השנים כש ביל להבטיח את עצמך.
בוודאי. עברתי כל השנים ופורן לא הייתי. אבל מה יצא מזה...
— מה אתה שומר איתך?
יש הרבה דברים שהלכו לאיבוד. אינני יודע איפה הם. יש לי כתבי יד, תרפסים, אבל חסר בהם. הם אינם שלמים."
— האם זכרונות העבר הם אלה שמקיימים אותך עכשיו?
"לא. אבל אין ספק שהזכרונות נותנים לי הרבה. אני איש של הזכירה. אוהב לזכור. נתנה מהזכירה."
— אתה שומר על קשר עם אנשים שהכרת? "לא. חלק הגון מהם כבר איננו בחיים. היה לי חבר נעורים, שמואל כס. משורר. חייתי איתו מילדות עד בגרות והוא נפטר. זה המצער מאוד."
— אתה קורא עדיין ספרים לפעמים?
"לפעמים. כן. אני קורא אנגלית, גרמנית, עברית, יידיש לפעמים."
— מי מהסופרים העבריים?

אחיה כמחזר על הדברים ישנים. עגנון מוצא חן בעיני. הפשטות והבהירות שלו. מהחדשים כמעט שאף אחד אינו מוצא חן בעיני. אף על פי שא.ב. יהושע הילל אותי, אני איני יכול להלל אותו ולהחזיר לו כגמולו. יש הרבה מהצעירים שעוברים ליניטוק של פרוזה. לא שמת לב שיש סופר שפירסם ספר שלו בצורה כזאת... האות הראשונה בתחילת העמוד והמילה יורדת עד תחתית העמוד כאלכסון... מין המצאה. טוב ויפה, יש בזה אמנות, אבל מה זה נותן לספרות, אני שואל. מה זה מוסיף לה? זה כפי הנראה לא נתקבל. אני אפילו לא רואה שום תגובה הגונה על זה."

על דוד גרוסמן שמעת?

"רוד גרוסמן? לא."
— כפולטיטיקה אתה מתעניין?
"אני כואב. אבל באופן מעשי לא. אני כואב כשנכשלים. איני מתערב אבל נפשית אני מעורב מאוד. מאוד. מכל זעזוע במדיניות הציונית והיש ראלית והכל."

— מה דעתך על רעיון הוועידה הבינלאומית? "מה זה ויסיף? מה זה יתן?"
— יש בזה אולי סיכוי לשלום.

"שלום?"
— אתה לא מאמין שיהיה שלום?
"לא. איך יכול להיות שלום כשיש כל כך הרבה נגיודי רגשות ורעות ודתות וכל מה שאת רוצה. בכל מקום ובכל שטח נפשי רעיוני איריאני יש נגיודים שונים. אז איך יכול להיות שלום גמור?"

סיפוק מסוג אחר

— בתל אביב אתה מבקר לפעמים? (צוחק) "תל אביב זאת. אני נזכר בה. יש לי צביטה בלב כשאני נזכר כשהיתה עוד רעיון בלבר. תל אביב."
— עקבת אחר התפתחותה כמשך השנים? "כן. אבל אני לך את האמת, שאת תל אביב של היום אינני מכיר. טיול אמיתי בתוך תל אביב כבר לא ערכת כמה שנים. בכל פעם כשאני עובר במקרה ממקום למקום אני מתפעל."
— את מקומות הבילוי בתל אביב אהבת? "נו, בזמני זה היה צנוע מאוד. אל תספרי לאף אחד אבל אני לא הייתי הולך לשום מקום. לא הייתי רגיל. אהבתי להיות בבית. אני שוכן בית מטבעי."

— מה היית רוצה לאחל לעצמך? "לזכות לראות מדינה יהודית חזקה ובריאה. בריאה בכל מה שעושה עם ומדינתו למשהו שראוי להיות בהיסטוריה."
— אתה עדיין נושא באחריות ציבורית על פי המישאלה הוזאת. לא ביקשת משהו אישי.
"ודאי. נכון."
— מה היה יותר מהותי לגביך, להיות סופר ויוצר או להיות מתנח ואיש ציבור?
"אני אני לך, להיות סופר פירושו גם להיות מתנח. אבל להיות סופר זה גם משהו אחר לגמרי מאשר להיות איש ציבור ומחנך. יש בזה סיפוק עצמי מסוג אחר."

קשר לאחד

— כמה זמן אתה גר פה?
"שנים אחדות."
— מה אתה עושה במשך היום?
"אין לי הרבה מה להגיד לך. אני קורא לפעמים. יש לי הרבה מה לקרוא. לשנות חיים. אבל לכתוב כבר מזמן לא כתבתי. אני הולך לפעמים לטייל. לא הרבה כי קרה לי מקרה לפני שנה. יצאתי לטייל ולא יכולתי לחזור. פשוט

"היו ויתורים. בכל התחומים. בזמנו הצטרעתי עליהם אבל אחר כך חרלתי מעצם ההכרה בכך שלהצטרעות אין כל ערך. הוומנתי לאמריקה מט עם מערכת הדואר. הכל היה מוכן לנסיעה, לפני עשרים שנה בערך, ולא נסעתי בסוף. כי לא הייתי בטוח. אמריקה לא מצאה חן בעיני. גם החיים שם לא."

— מה דעתך על אותם ישראלים שחיים שם? "אני רק מצטער. אוכל את עצמי. אין לי אימון ביציבות המחשבה של הנוער שלנו. תבטיחי לו באיזה גיהנום רמז לחיים חומריים טובים יותר והוא ירים את רגליו, יארוח את הפציו ויברח."
— את זה אתה אומר על סמך היכרותך עם בני נוער?
"כן. גם זה. הנוער בארץ השתנה. לרעה. אין הפטריוטיזם הזה שהיה פעם. הם אינם מוכנים לוותר עכשיו."

— מדוע חל השינוי הזה, לדעתך?
"החיים נעשו יותר חומריים. מי שאינו מגיע להישגים חומריים אינו רואה עצמו בעל הישגים כלל."
— איך היית בוחר לאפיין את התקופה בה פעלת?
"נהגתי מערכת עיתוני הילדים. נהגתי מן הקשרים עם הנוער. הייתי עונה להם על כל המכתבים ששלחו למערכת. הייחוד של התקופה היה בקשרים."
ילדותי מטבונה

יעקב חורגין על עצמו:
"גולדתי ביפו, בשכונת נוה שלום. היינו חמ"ר שה אחים ואחיות. אני הייתי בן הוקונים. מ'ז'ניק. גיבור גדול לא הייתי, ומפונק מאוד. כשהייתי מקבל מכה הייתי מתעלף. גם ממכה לא כל כך נוראה. מיד אחרי היתה אמה מתעלפת. כי הכת"ר שלה התעלף."

— מיפו עברתי לגור בירושלים, בה למדתי בבית המדרש למורים. הייתי בן 15. למדתי עד שהתי גייסתי לצבא התורכי במלחמת העולם הראשונה. שירתי שם בתור מתורגמן, כי ידעתי גרמנית, תורכית וערבית. נשלחתי לרמשק. אחר כך חזרתי ונשלחתי לטבריה כמורה. שם שהיתי כעשר שנים. אחר כך עברתי לתל אביב ובה נשארת עד צאתי לגימלאות."

— איך תסביר את זה שכל האוריינטציה ה מקצועית והיצירתית שלך נטתה לכיוון הנוער? "אולי מפני ילדותי מטבעי. אני יכול לשמוח ולבכות כמו ילד. עד היום. זה מורגש מאוד."

— איזה ילדות היתה לך?
"רגילה. כמעט על סף העוגי. אבי היה מורה בתלמוד תורה ביפו."

— ואיך זה מתיישב עם שמחת החיים? "זה כבר טבע. אי אפשר להגיד ששמחת חיים ורוכשים רק מהסניבה. אני עליו מטבעי אבל כאור תה דרגה בדיוק נוטה למלנכוליה ומוקף מקצה לקצה מהר מאוד."

— מה יכול עכשיו לגרום לך שמחה?
"אני יכול לשמוח על איזשהו ספר שלי שאני יכול לראות. מה... (צוחק) שזכיתי בלוטו?"
— הקשר עם המישפחה קיים עדיין?
"השאלה עם איוו מישפחה. המישפחה שלי כבר כמעט איננה. לא אבא, לא אמא, לא אחיות, לא אחים."

— וילדים, ונכדים?
"בלי אין לידים אבל לאחים ולאחיות יש... כולם שם (באמריקה). קיבלתי לא מומן בשורה שבת אחי ובעלה עומדים לבוא בקרוב לביקור."

— ביקרת אותם שם?
"כן."
— מתי נפטרה אשתך?
"לפני שנים אחרות."

— ממחלה?
"כן. אבל איזה מחלה לא הגדירו לי."
— הרופאים בעצמם לא יכלו להגדיר?
"לא. איזה חלטה וחלטה ולא יכלו לכתוף הלכה..."
— וילדים לא היו לכם?

"לא. לא. זה לא כל כך היה ברור מפני שברך כלל כמישפחה שלי ושלחה לא היו ערירים. אני מצטער עכשיו שאולי לא עשיתי די. לא טיפלנו די בעניין הזה. בילדים יש לפעמים משום ברכה. הילדים נותנים הרבה מאוד כשהם קטנים והם יכולים לתת גם כשהם מבוגרים יותר אבל לא תמיד נותנים."

כמעט לא כיום

— מי בא לבקר אותך היום?
"יש לי בנות דוד וחזן מזה כמעט לא כלום. הן באות אלי אבל לעתים רחוקות. ואינני יכול לג'נות אף אחד כי אנשים עוברים."
— היית רוצה שיבקרו אותך יותר?